

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

BATMAN

SOSYO-EKONOMİK PROFİLİ

AĞUSTOS 1997
ANKARA

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

BATMAN

SOSYO-EKONOMİK PROFİLİ

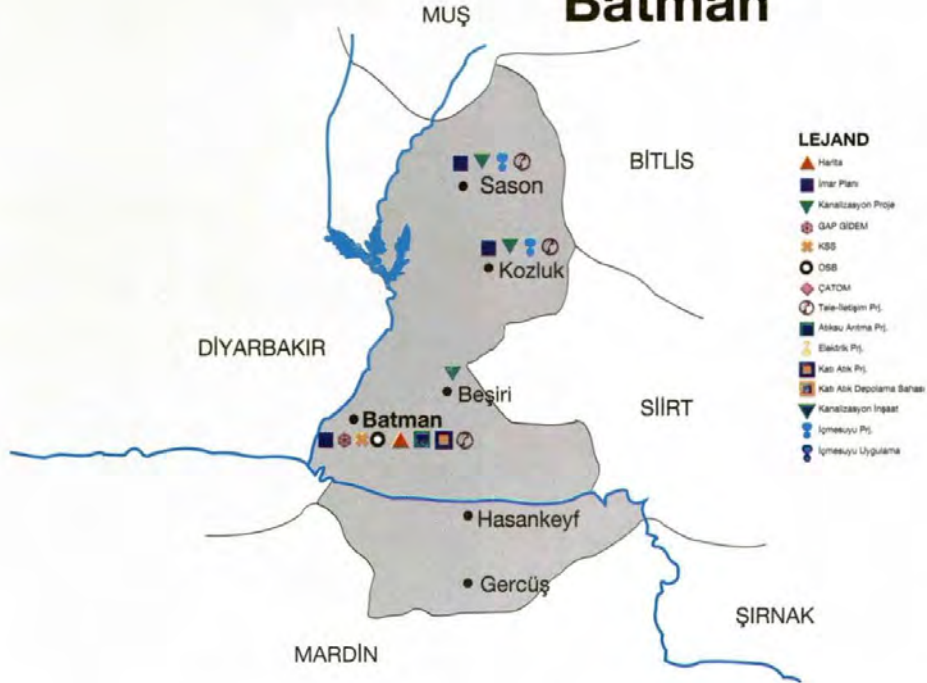
T.C. BAŞBAKANLIK GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI DOKÜMANTASYON MERKEZİ	
YER NO	16-B
DEMİRBAŞ NO	- 4936

AĞUSTOS 1997
ANKARA

İÇİNDEKİLER

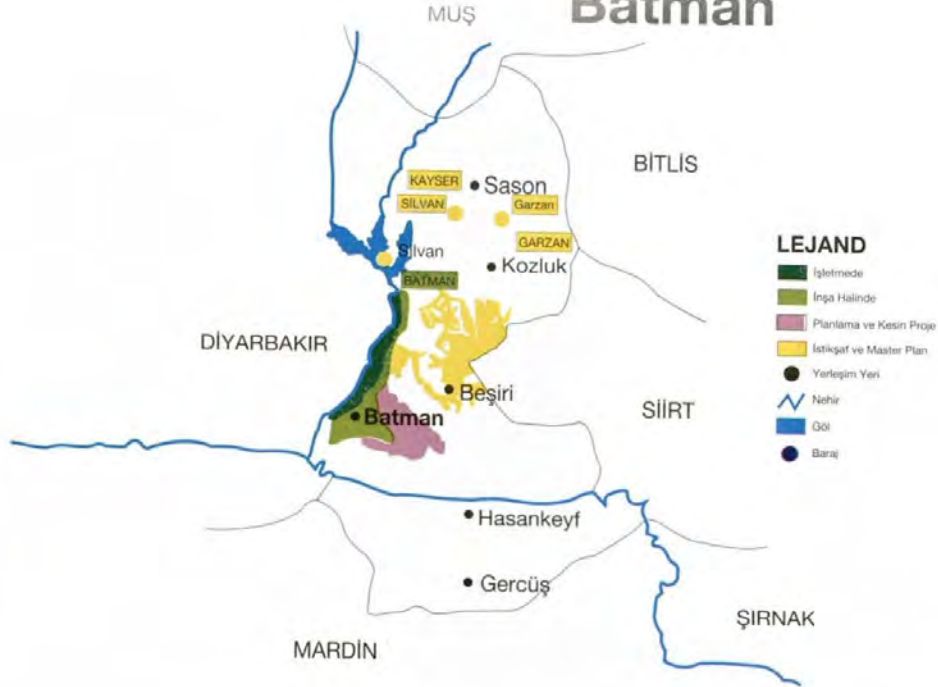
1. Ülke ve Bölge'deki Yeri	7
2. Fiziki Yapı - Çevresel Kaynaklar	7
2.1. Su ve Toprak Kaynakları Potansiyeli	9
2.2. Hidroelektrik Enerji Potansiyeli	10
2.3. İçme ve Kullanma Suyu	11
2.4. Taşkın, Kurutma ve Islah Tesisleri	11
3. Demografik Yapı	11
4. Göç Hareketleri	13
5. İktisadi Faal Nüfus	14
6. Fiziksel Altyapı	15
6.1. Ulaşım Sistemleri	15
6.2. Kentsel Altyapı Durumu	16
6.3. Kırsal Altyapı Durumu	16
6.4. Organize Sanayi Bölgesi ve Küçük Sanayi Siteleri	17
7. Sağlık Hizmetleri	18
8. Eğitim Altyapısı ve Eğitim Düzeyi	19
9. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması	19
10 Güneydoğu Anadolu Projesi ve Batman	19
10.1. Batman Projesi	19
10.2. Batman-Silvan Projesi	20
10.3. Garzan Projesi	20
10.4. Ilısu Projesi	21
11. 1997 Yılı Yatırımları	22
12. GAP İdaresi Faaliyetleri	23

Batman

GAP İDARESİ FAALİYETLERİ

Batman

DSİ PROJELERİ

BATMAN

1. ÜLKE VE BÖLGE'DEKİ YERİ

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Batman'ın toplam yüzölçümü 4 694 km² olup, GAP alanı içerisinde % 6 oranında bir yer kaplamaktadır.

Batman 1990 yılında yapılan bir idari değişiklikle Siirt'in Batman, Sason, Kozluk, Beşiri; Mardin'in Hasankeyf ve Gercüş yerleşimlerini alarak il olmuştur. Doğuda Bitlis ve Siirt, batıda Diyarbakır, güneyde Mardin, kuzeyde Muş ve Bitlis illeriyle komşudur.

2. FİZİKİ YAPI ÇEVRESEL KAYNAKLAR

Batman ili'nin doğal sınırları, doğuda Batman Çayı Vadisi, güneyde ise Mardin Dağları'dır. İlin büyük bir kısmını Güneydoğu Toroslar'ın uzantıları kaplamakta ve kuzeye doğru gidildikçe yükseklik artmaktadır. İlin en yüksek tepesi 2 973 metre ile Sason Dağı'dır. Güneyde Mardin Eşiği olarak anılan Mardin Dağları'nın bazı kesimlerinde yükseklik 1 000 metrenin üzerine çıkmaktadır (Karakaş Dağı 1 480 metre). Kara ikliminin

egemen olduğu Batman, Doğu Anadolu'nun yüksek yayla iklimi arasında bir geçiş yeri oluşturduğundan kişlar ılık, yazlar ise çok sıcak ve kurak geçmektedir. Kuzeyden güneye gidildikçe sıcaklık ve yağışlar da fazlalaşmaktadır. Merkez İlçe'de ortalama yağış miktarı 552.2 mm'dir.

DSİ X. Bölge Müdürlüğü yayınlarında yer alan Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü (KHGM) etüd sonuçları

na göre, Batman İli'nin tarıma elverişli toprakları toplam yüzölçümünün % 27'sini oluşturmaktadır. Çayır ve meraların toplam alan içindeki payı % 47, orman ve fundalık arazinin payı ise % 18'dir. GAP Bölgesi'nde tarıma elverişli arazinin payı % 45, çayır ve meraların payı % 31, orman ve fundalık arazinin payı ise % 20'dir. Türkiye genelinde ise bu oranlar sırasıyla % 37, % 28 ve % 30'dur.

2.1. Su ve Toprak Kaynakları Potansiyeli

Genel Bilgiler

Yüzölçümü	:	4 694 km ²
Rakım	:	750 m
Yıllık Ortalama Yağış	:	801 mm
Ortalama Akış Verimi	:	18.31 l/s/km ²
Ortalama Akış/Yağış Oranı	:	0.72

2.1.1. Su Potansiyeli

Yerüstü Suyu Toplamı	:	2 400 hm ³
• Dicle Havzası'ndan	:	2 400 hm ³
Yeraltı Suyu	:	20 hm ³
Toplam Su Potansiyeli	:	2 420 hm ³
Dicle Nehir Akışı	:	9 438 hm ³
Toplam Su Akışı	:	9 438 hm ³

Baraj Rezervuar Yüzeyleri	:	—
• Atatürk Barajı	:	—
• Çat Barajı	:	—
Gölet Rezervuar Yüzeyleri	:	145 ha
• Gercik-Kıkkat Göleti	:	57 ha
• Batman/Çeffan Göleti	:	88 ha
Akarsu Yüzeyleri	:	2 295 ha
• Dicle Nehri	:	698 ha
• Batman Çayı	:	945 ha
• Garzan Çayı	:	301 ha
• Sason Çayı	:	360 ha

2.1.2. Toprak Kaynakları Potansiyeli ve Kullanım Sekli

KHGM Etüd Sonuçları	:	
• Tarıma Elverişli Arazi	:	110 971 ha (% 27)
• Çayır-Mera	:	195 701 ha (% 47)
• Orman-Fundalık	:	76 345 ha (% 18)
Sulanabilir Arazi	:	109 212 ha

DSİ Etüd Sonuçları

• Etüd Edilen Arazi	:	98 768 ha
• Sulamaya Elverişli Arazi	:	60 614 ha (% 56)
• Ekon. Olarak Sulanabilir Arazi	:	59 508 ha (% 55)

DSİ Sulamaları

Ön İnceleme (İstikşaf) ve Master Planı Tamamlanan	:	40 000 ha	(% 67)
• Garzan Projesi	:	40 000 ha	
Planlaması Tamamlanan	:	—	
Kesin Projesi Tamamlanan	:	—	
İnşa Halinde Olan	:	18 758 ha	(% 32)
• Batman Bar.Sol Sahil Sul.	:	18 758 ha	
İşletmede Olan Büyük Su İş.	:	—	
İşletmede Olan Küçük Su İş.	:	750 ha	(%1)
İl Toplamı	:	59 508 ha	(% 100)

2.2. Hidroelektrik Enerji Potansiyeli

Etüd Prog. Yer alan veya İleriki			
Yıllarda Ele Alınacak Olan :	90 MW (% 47)	315 GWh/yıl (% 55)	
• Garzan Barajı	:	90 MW	315 GWh/yıl
Planlama ve Kesin Projesi Tamamlanan	:	—	
İnşa Halinde Olan	:	99 MW	241 GWh/yıl
• Batman Projesi	:	99 MW	241 GWh/yıl
İşletmede Olan	:	—	
İl Hidroelektrik Enerji Top. :	189 MW	556 GWh/yıl	
İşletmede Olan Termik Sant:	—		
İl Enerji Toplamı	:	189 MW	556 GWh/yıl

2.3. İçme ve Kullanma Suyu

İller Bankası tarafından yürütülmektedir.

2.4. Taşkın, Kurutma ve Islah Tesisleri

Planlama ve Kesin Pr. Tamamlanan	: 21 adet, 400 ha, 8 tesis,
İnşa Halinde Olan	: —
1996 Yılı Yatırım Prog. Olan	: —
İl Toplamı	: 21 adet, 400 ha, 8 tesis.

3. DEMOGRAFİK YAPI

Batman İli'nin nüfusu 1990 genel nüfus sayımına göre 344 669'dur. Toplam nüfusun 193 621'i il ve ilçe merkezlerinde, 151 048'i bucak ve köylerde yaşamaktadır. Buna göre nüfusun % 56'sı kentlerde yaşamaktadır.

Bu oran GAP Bölgesi'nde % 55,6, Türkiye genelinde ise % 59'dur.

GAP Bölgesi'nde kilometrekareye düşen insan sayısı 68 iken, bu sayı Batman İli'nde 73'tür. Türkiye genelinde de kilometrekareye 73 kişi düşmektedir.

İlçe Adı	Nüfusu (1990)	Şehir Nüfusu	Köy Nüfusu	Yüzölçümü (km ²)	Nüfus Yogunluğu
Merkez İlçe	168 779	147 347	21 432	615	274
Beşiri	34 358	5 219	29 139	889	39
Gercüş	33 002	8 116	24 886	1 062	31
Hasankeyf	11 690	4 399	7 291	320	37
Kozluk	64 427	22 499	41 928	1 058	61
Sason	32 413	6 041	26 372	750	43
İl Toplamı	344 669	193 621	151 048	4 694	73
GAP	5 158 013	2 870 251	2 287 762	75 358	68
Türkiye	56 473 035	33 326 351	23 146 684	774 815	73

Kaynak : DİE, 1990 Genel Nüfus Sayımı ve Bölünüş

Yıllık nüfus artış hızı binde 37.72 ile hem GAP (binde 36.22) hem de Türkiye genelinin (binde 21.71) üzerinde seyretmektedir.

Batman İli'nde merkez ilçe de dahil 6 ilçe, 254 köy vardır. Toplam nüfusun yaklaşık % 44'ü köylerde yaşamaktadır. Bu oran GAP Bölgesi için % 44.4, Türkiye genelinde ise % 41'dir.

Toplam hanehalkı sayısının 44 809 olduğu ilde, ortalama hanehalkı büyüklüğü 7.69 kişidir. Bölge'deki hanehalkı sayısı 758 745, Türkiye genelinde ise 11 118 636'dır. Ortalama hanehalkı büyüklüğü ise, Bölge için 6.79 kişi, Türkiye için 5'tir. Hanehalkı büyüklüğü temel olarak doğurganlık oranının yüksek oluşundan kaynaklanmaktadır. Bölge'de evlenmiş kadın başına ortalama canlı do-

ğan çocuk sayısı 4.82 iken, bu sayı Batman'da 5.20'dir. Toplam doğurganlık hızı ise GAP Bölgesi'nde 4.37, Türkiye genelinde 2.65 iken, Batman'da 6.10'dur.

Bebek ölüm hızı Türkiye'de binde 67, GAP Bölgesi'nde binde 66, Batman İli'nde ise binde 70'tir.

Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında, 0-14 yaş grubu toplam il nüfusunun % 50.9'unu, 15-64 yaş arası % 46.8'ini, 65 yaş ve yukarısı ise % 2.3'ünü oluşturmaktadır. Bu oranlar GAP Bölgesi'nde sırasıyla % 47.2, % 50.1 ve % 2.7'dir. Türkiye geneli için sırasıyla % 35, % 61 ve % 4'tür. Diğer bir deyişle Bölge ve Batman'da genç nüfus oldukça yüksek bir orana sahiptir.

4. GÖÇ HAREKETLERİ

İlçe göç oranları, 1975 - 1980 dönemi ile 1980 - 1985 dönemi karşılaştırıldığında ülke düzeyinde düştüğü halde, GAP Bölgesi'nde artmıştır. GAP İdaresi'nce, 1994 yılında yaptırılan GAP Bölgesi Nüfus Hareketleri Araştırması sonuçlarına göre, GAP içindeki kentlerde göç, il ve ilçe merkezleri arasında aşağı yukarı eşit olarak dağılmıştır. İlçe ortalaması % 41.6 ile % 47.8, il ortalaması ise % 37.2 ile % 42 arasında değişmektedir. En çok göç edildiği söylenen merkezlerin başında Gaziantep gelmektedir. Bu il, sırasıyla Adıyaman, Şanlıurfa, Diyarbakır ve Mardin izlemektedir. Gap dışı merkezlerle bir-

likte baktığımızda, Adana - Mersin yöresine göç veren GAP illeri Şanlıurfa, Mardin ve Diyarbakır'dır.

Göç nedenlerine bakıldığında Batmanlıların % 76.9'unun ekonomik nedenlerle göç ettiği söylenebilir. Geçim sıkıntısı, topraksızlık, işsizlik gibi nedenlerin yanısıra bu nedenlerden birkaçını aynı anda söyleyenler de bu orana dahil edilmiştir. Okumak, evlenmek ve daha iyi bir yaşam kurmak vb. sosyal nedenlerle veya can güvenliği, ağa baskısı gibi siyasi nedenlerle göç eden Batmanlıya rastlanmazken, kan davası veya aile bireylerinin daha önce göçmüş olması gibi kültürel ve ailevi nedenlerden dolayı göç eden Batmanlıların oranı ise % 15.4'tür.

5. İKTİSADİ FAAL NÜFUS

Batman İli'nde iktisaden faal olan nüfus 1990 yılı verilerine göre 111 920'dir. GAP genelinde ise 1 799 014'tür. İktisaden faal nüfus içinde kadınların oranı Batman İli'nde de, GAP Bölgesi'nde de % 37'dir.

Batman İli'nde iktisadi faaliyet kollarına göre 12 ve yukarı yaştaki faal nüfusun toplam faal nüfus içerisindeki oranı, 1990 yılı itibarıyla aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Batman'da halen faaliyette olan işletmelerin üretim alanları, parke, 2 adet un, mercimek, bisküvi, lokum-

helva, mesrubat, 2 adet pamuk işleme, plastik poşet imalatı, plastik eşya imalatı, blow-asfalt işleme, LPG dolumu, 5 adet tuğla-kiremit, 2 adet briket-parke taşı, kalorifer kazanı, çivi imalatı, karton kutu imalatıdır.

Tamamlanmış ancak faal olmayan işletmeler, mercimek, karma yem, 5 adet pamuk işleme, 2 adet halı dokuma, tekstil-dokuma, konfeksiyon, deri, lastik kaplama, 2 adet plastik poşet imalatı, boya imalatı, plastik eşya imalatı, barit işleme, parke taşı imalatı, karo mermer, tarım aletleri imalatı, kalorifer kazanı, makina ve römork, kereste işleme ve mobilyadır.

İktisadi Faaliyet Kolları	Nüfus	(%)
- Ziraat, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık	78 340	70.00
- Madencilik	425	0.38
- İmalat Sanayi	6 858	6.13
- Elektrik, Gaz ve Su	239	0.21
- İnşaat	6 688	5.98
- Toptan ve Perakende Ticaret	4 869	4.35
- Ulaştırma-Haberleşme	2 895	2.59
- Mali Kurumlar, Sigorta vb.	591	0.53
- Toplum Hizmetleri	10 978	9.80
- İyi Tanımlanamamış Faaliyetler	37	0.03
TOPLAM	111 920	100.00

Kaynak: DİE, GAP II İstatistikleri 1950-1994

İktisadi faaliyet kollarında 12 ve daha yukarı yaştaki faal nüfusun oransal değişme eğilimi:

İktisadi Faaliyet Kolları	1985 (%)			1990 (%)		
	Türkiye	GAP	Batman	Türkiye	GAP	Batman
- Tarım	58.95	70.82	—	53.66	67.29	70.00
- Madencilik	0.67	0.20	—	0.56	0.17	0.38
- İmalat Sanayi	10.63	4.98	—	11.90	5.94	6.13
- Elk., Gaz ve Su	0.11	0.08	—	0.34	0.20	0.21
- İnşaat	3.65	3.21	—	5.06	4.36	5.98
- Top. ve Per. Tic.	6.73	5.19	—	7.93	5.65	4.35
- Ulaştırma-Hab.	3.00	2.47	—	3.32	2.46	2.59
- Mali Kur. Sig. vb.	1.89	0.71	—	2.32	0.72	0.52
- Toplum Hizmet.	13.85	11.91	—	14.30	12.89	9.81
- İyi Tanımlanmamış Faaliyetler	0.52	0.43	—	0.61	0.32	0.03
TOPLAM	100.00	100.00	—	100.00	100.00	100.00

Kaynak: DIE, GAP İİ İstatistikleri 1950-1994

6. FİZİKSEL ALTYAPI

6.1. Ulaşım Sistemleri

6.1.1. Karayolları

Batman İli'nde, 1996 yılı itibarıyla 361 km devlet ve il yolu bulunmaktadır. Bu yolların 213 km'si (% 59.7) asfalt, 63 km'si (% 17.4) stabilize ve 25 km'si (% 6.9) topraktır. Bu oranlar GAP Bölgesi'nde sırasıyla % 78.4, % 10.6 ve % 2.9'dur.

1995 yıl sonu itibarıyla ilde toplam 2 318 km köy yolu mevcuttur.

6.1.2 Demiryolu

GAP Bölgesi'nde iki ana demiryolu hattı vardır. Birincisi; Bölge'nin güney sınırını boyunca doğu-batı doğrultusunda ilerleyerek Türkiye'yi Suriye ve Kuzeybatı Irak'a bağlar. Diğer hat ise; Malatya'yı, Diyarbakır'a ve Sirt'in Kurtalan İlçesi'ne bağlar. Bazı tali hatlar da dahil olmak üzere Bölge'deki toplam demiryolu uzunluğu 805 km'dir. Bölge içindeki bütün hizmetler tek hatlı demiryollarıyla görülmektedir.

Büyük kentlerden yalnızca Gaziantep, Diyarbakır ve Batman, demiryolundan doğrudan yararlanabilmektedir. Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Adıyaman demiryolu hattından 10-50 km uzaktadır.

6.1.3 Havayolu ve Havaalanı

Batman'da her türlü uçuşa hizmet verebilecek kapasitede ve halen sivil amaçlarla kullanılan bir askeri havaalanı vardır.

6.1.4. Boru Hattı Şebekesi

Ülkemizde ham petrol boru hatlarının Yumurtalık-Kırıkkale hattı dışında kalanları GAP Bölgesi'nden geçmektedir. Bölge'den geçen boru hatları şunlardır:

1. Irak-Türkiye (641 km)
2. Irak-Yumurtalık (656 km)
3. Batman-Dörtüyük (511 km)
4. Şelmo-Batman (42 km)
5. Sancak-Pirinçlik (42 km)
6. Adıyaman-Sarıllı (82 km)
7. Karakış-Sarıllı (81.5 km)
8. Tali hatlar (3-30 km)
9. Çamurlu-Mardin (90 km)

6.2. Kentsel Altyapı Durumu

Batman İli'nde 6 ilçe merkezi ve 1996 yılı itibariyle 11 belediye teşkilatı vardır.

On belediyenin 8'inde imar planı bulunmakta olup, 3'ünde halen imar

planı yoktur. İmar planı bulunmayan belediyeler Bekirhan, Kayapınar ve Hisar'dır.

On belediye teşkilatının 10'unun da halihazır haritası alınmıştır.

Batman İli'nde 5 adet belediyenin içmesuyu tesisi 1990-1995 yıllarında tamamlanmış durumdadır. 1996 yılında Beşiri İçmesuyu Projesi tamamlanmıştır. Batman, Sason, İçmesuyu projelerinin inşaatları 1997 yılında tamamlanacaktır. Gercüş İçmesuyu Projesi yapımı devam etmektedir.

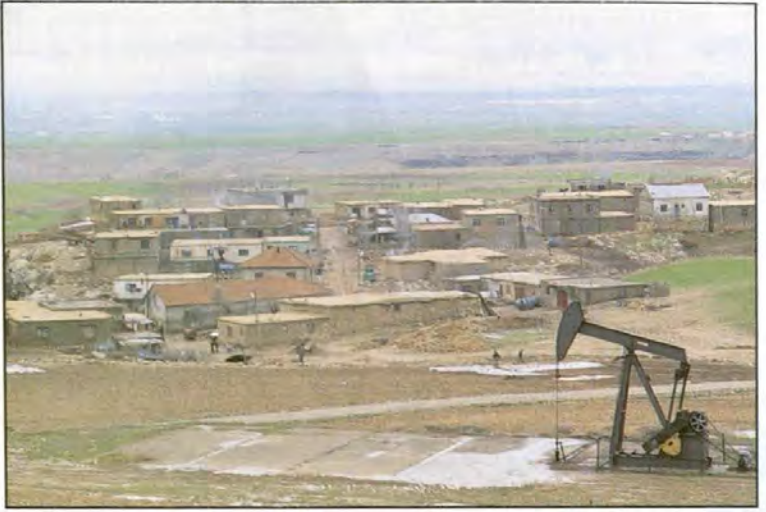
İlde 2 belediyenin kanalizasyon tesisleri tamamlanmıştır. Batman Kanalizasyon Şebeke-Arıtma Tesisi çalışmaları yıllık yatırım programı çerçevesinde yürütülmektedir.

Sason, Kozluk ve Beşiri ilçelerinin kanalizasyon ve arıtma tesisi projelerinin ihalesi GAP İdaresi tarafından 1996 yılı içerisinde yapılmış olup, 1997 yılında proje yapımları devam etmektedir.

6.3. Kırsal Altyapı Durumu

Batman İli'nde 1990 nüfus sayımına göre nüfusun yaklaşık % 44'ü kırsal alanda yaşamaktadır.

1994 verilerine göre köylerin % 99.2'si telefon irtibatlıdır. 1990 yılında telefon irtibatlı köylerin oranı % 98.8 idi.

Batman İli'nde elektrik ulaştırılmış köy oranı 1995 yılında % 98.4 düzeyindedir.

1995 verilerine göre, toplam 554 kırsal ünitenin 187'sinde (% 35.5) yeterli içmesuyu vardır. 116 kırsal ünitenin (% 21) içmesuyu yetersizdir. 241 kırsal üniteye ise içmesuyu tesisi yoktur. GAP genelinde içmesuyu olan ünite oranı % 52.8, yeterli içmesuyu olan ünite oranı % 14.5, içmesuyu bulunmayan ünite oranı ise % 32.5'tir. Türkiye genelinde bu oranlar sırasıyla % 65.7, % 14.7 ve % 19.5'tir.

Köy yollarının toplam uzunluğu 2 318 km'dir. Bu yolların 114 km'si (% 5) asfalt, 839 km'si (% 36.2) sta-

bilize, 708 km'si (% 30.5) tesviye ve 657 km'si (%28.3) ham yoldur. GAP genelinde bu oranlar sırasıyla % 6.7, % 52.2, % 28 ve % 12.9'dur. Türkiye genelinde ise % 11.3, % 48.9, % 23.1 ve % 16.7'dir.

6.4. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Küçük Sanayi Siteleri (KSS)

Batman Organize Sanayi Bölgesi 100 hektar büyüklüğünde olup, 1997 Yılı Yatırım Programı'nda yer almaktadır. Proje henüz kamulaştırma safhasındadır.

Batman (Merkez) KSS 1985 yılında inşaatına başlanmış ve 1995 yılında tamamlanmış olup, 250 işyeri kapasitelidir. 1997 Yatırım Programı'nda hiçbir KSS yapımı yer almamıştır.

7. SAĞLIK HİZMETLERİ

Batman İli'nde 1995 yılı itibarıyla 3 adet hastane bulunmaktadır. Toplam yatak sayısı 180 olup, 10 000 kişiye düşen yatak 4.3'tür. Bu sayı GAP Bölgesi'nde 12.5, Türkiye genelinde 22.0'dir.

İl genelinde 22 sağlık ocağı, 93 sağlık evi, 1 verem savaş dispanseri, 1 ana çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezi ve 1 sağlık meslek lisesi vardır.

1994 yıl sonu verilerine göre, il genelinde 26 uzman hekim, 73 pratisyen

hekim, 19 diş hekimi, 52 eczacı, 134 sağlık memuru, 106 hemşire ve 113 ebe görev yapmaktadır. Bu çerçevede, bir uzman hekime 15 236, bir pratisyen hekime 5 426, bir diş hekimine 20 850, bir hemşireye 3 737 ve bir ebeye 3 505 kişi düşmektedir. Bu sayılar GAP genelinde 8 332, 3 079, 18 479, 2 262 ve 3 290'dir.

1995 yıl sonu itibarıyla Batman İli'nde yalnız Sağlık Bakanlığı'na bağlı kurumlarda 15 uzman hekim, 81 pratisyen hekim, 7 diş hekimi, 1 eczacı, 86 hemşire, 152 sağlık memuru ve 127 ebe olmak üzere toplam 469 sağlık personeli görev yapmaktadır.

8. EĞİTİM ALTYAPISI VE EĞİTİM DÜZEYİ

1996-1997 öğretim döneminde Batman lî'nde 346 ilkokul, 56 ortaokul, 11 genel lise, 7 adet mesleki ve teknik lise, 3 yatılı ilköğretim bölge okulu (YİBO) ve 44 ilköğretim okulu mevcuttur.

Okul başına düşen öğrenci sayısı ilkokulda 318, ortaokulda 218, genel lisede 515, mesleki ve teknik lisede 345, YİBO'da 727 ve ilköğretim okulunda 1 032'dir.

Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ilkokulda 53, ortaokulda 48, genel lisede 26, mesleki ve teknik lisede 16, YİBO'da 42 ve ilköğretim okulunda 44'dür.

9. SOSYO-EKONOMİK GELİŞMİŞLİK SIRALAMASI

Devlet Planlama Teşkilatı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü'nce yapılan çalışmada (1996), 858 ilçe içinde Batman ilçelerinin gelişmişlik sıralaması şöyledir:

Merkez	155
Kozluk	711
Hasankeyf	790
Gercüş	805
Beşiri	811
Sason	837

10. GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ VE BATMAN

10.1. Batman Projesi

Batman Çayı 1974'ten beri geliştirilmektedir. Batman Çayı üzerindeki Malabadi regülatörü, Batman Çayı'nın sağ yakasında Silvan ve Sinan Projeleri'ne, toplam 8 790 ha alana sulama suyu sağlamaktadır.

Güneydoğu Anadolu Projesi'nin bir ünitesini teşkil eden Batman Projesi, Batman Çayı sağ ve sol sahil ovalarının sulama alanının genişletilmesini, Batman Çayı'nda meydana gelen taşkınlardan meskûn saha ve tarım arazilerinin korunmasını ve enerji üretilmesini amaçlamaktadır.

Batman Projesi'nin gerçekleşmesi ile sulamaya elverişli olarak, Batman Çayı'nın sağ sahilinde 18 986 ha, Batman Çayı'nın sol sahilinde de 18 758 ha olmak üzere toplam 37 744 ha arazinin sulanması sağlanmış olacaktır.

Ayrıca, 198 MW kurulu güç ile yılda 483 milyon kilovatsaat elektrik enerjisi elde edilecek ve 4 000 ha sahanın da taşkın zararlarından korunması sağlanacaktır.

Bu arada, daha önce inşa edilmiş bulunan Batman (Malabadi) regülatöründen su verilen Batman-Silvan

sağ sahil sulamasına gereken suyun aktarılmasını temin edecek bağlantı da inşa edilecektir.

Bu projenin kilit yapısını oluşturan Batman Barajı ve HES 1997 yılında su tutmaya başlayacak ve 1999 yılında hizmete girecektir.

Batman sol sahil sulaması ve işletme tesisleri inşa halindedir. Batman Çayı'nın sol sahilinde, Batman ili dahilinde yer alan sulanabilir arazilerden 9 574'ü cazibe, 9 184'ü pompaj olmak üzere toplam 18 758 ha alanın sulanması amaçlanmıştır.

Batman sağ sahil sulaması, 1996 yılı ihale programındadır.

10.2. Batman-Silvan Projesi

GAP kapsamında yapımı öngörülen 13 adet projeden biri olan "Batman-Silvan Projesi" ile biri enerji, diğeri enerji ve sulama amaçlı olmak üzere iki adet baraj inşa edilerek Dicle sol sahil ovalarında 257 000 ha alanın sulanması sağlanacak ve 240 MW kurulu güç sayesinde, sulamanın gelişmesine bağlı olarak, başlangıçta, yılda 964 milyon kilovatsaat daha sonra 506 milyon kilovatsaat enerji üretilecektir.

Dicle Nehri'nin önemli kollarından biri olan Batman Çayı'nı oluşturan Kulp Çayı üzerinde Silvan Barajı, Zorri Çayı üzerinde de Kayser Barajı'nın

yapımı önerilmiş bulunmaktadır.

Baraj ve tesislerine ait jeoloji ve sondaj çalışmalarının tamamlanmasından sonra, Batman-Silvan Projesi'nin mühendislik hizmetleri işinin, yerli şirket veya şirketlerden oluşan ortak girişimlere ihale edilerek yapılması düşünülmektedir.

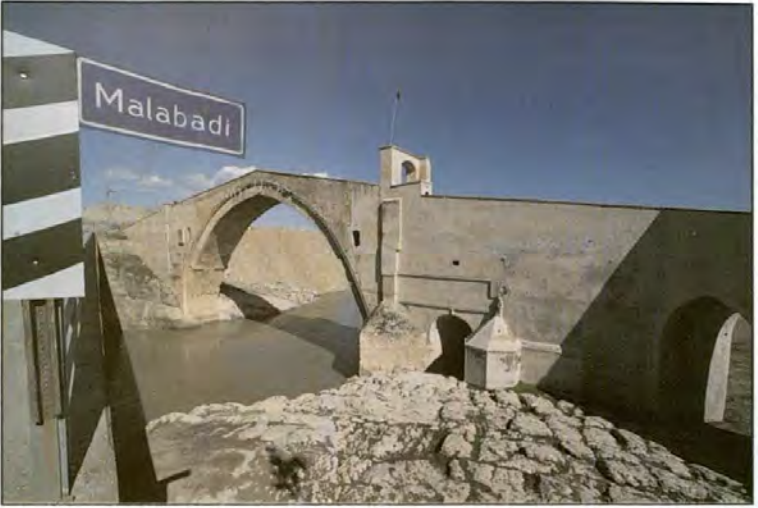
10.3. Garzan Projesi

GAP ile yapımı öngörülen 13 adet projeden biri olan Garzan Projesi kapsamında, Dicle Nehri'nin önemli kollarından biri olan Garzan Çayı üzerinde Garzan Barajı'nın yapımı önerilmiştir.

Garzan Barajı, sulama ve enerji amaçlı olarak ön inceleme kademesinde incelenmiş olup, 90 MW kurulu güçle yılda 315 milyon kilovatsaat enerji üretilecek ve Garzan Çayı'nın sağ ve sol sahilinde bulunan yaklaşık 60 000 ha alanın sulanması baraj sayesinde sağlanmış olacaktır.

Projenin bir parçası olarak, Ceffan Göleti'nden ve Kozluk seddi aracılığıyla Garzan Çayı'ndan su alacak olan Garzan-Kozluk sulama projesiyle, 3 700 ha alanın sulanması söz konusudur.

Ön inceleme kademesinde baraj yeri olarak seçilen yer, jeolojik yapı ve su tutma yönünden bazı belirsizlikleri ihtiva etmektedir. Bu belirsizliklerin

boyutunu ve alınacak önlemleri belirlemek amacıyla gerek baraj aks yerinde, gerekse rezervuarda ayrıntılı ve çok kapsamlı jeolojik etütlerin yapılması gerekmektedir. Planlama kademesindeki arazi etütlerinin tamamlanmasından sonra projenin mühendislik hizmetleri işine başlanabilecektir.

10.4. İlisu Projesi

İlisu Projesi "Dicle Havzası İstikşaf Raporu"nda yer alan projeler demeti içinde iç karılık oranı yönünden en kazançlı ve stratejik yönden en önemli olanıdır.

Dicle Nehri Türkiye'de en büyük hidroelektrik potansiyele sahip ikinci ne-

hiridir. Dicle Nehri sularından yararlanmak amacı ile, DSİ tarafından 1971 yılında yayınlanan "Dicle Havzası İstikşaf Raporu"nun ortaya koyduğuna göre rusubati en yüksek olan Dicle Nehri'nin dizginlenebilmesi, ancak İlisu Barajı ile mümkün olacaktır. Cizre Barajı'ndan yapılacak sulamalar için gerekli su, İlisu Barajı'nda depolanacaktır. Nehir boyunca teşekkül edecek rezervuar sayesinde doğu-batı arasında trafiği de kontrol altında tutacağından stratejik önem taşımaktadır.

Suriye Sınırı'ndan yaklaşık 60 km membada bulunan ve gövde hacmi bakımından Atatürk Barajı'ndan sonra ikinci büyük baraj durumunda

olan bu baraj 1 200 MW kurulu güç ile yılda 3 833 milyon kilovatsaat enerji üretecektir.

11. 1997 YILI YATIRIMLARI

1997 Yılı Yatırım Programı çerçevesinde Batman İli'ne 9,9 trilyon TL ödenek ayrılmıştır. Bu tahsis GAP'a 1997 yılı için ayrılan 77,5 trilyon TL tutarındaki toplam ödeneğin % 12,8'ine tekabül etmektedir. Bu oran ile, GAP İlleri içerisinde üçüncü sırada yer almaktadır.

Batman İli'ne 1997 yılında yapılan toplam yatırım tahsislerinde, sektörel bazda farklılıklar göze çarpmakla beraber, bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 50 düzeyinde reel artış gerçekleşmiştir.

1994 yılında Batman İli'ne 1 adet yatırım teşvik belgesi verilmiştir. Bu belgenin yatırım tutarı 464,9 milyar TL'dir. Söz konusu yatırımla öngörülen istihdam ise 180 kişidir. 1995 yılında Batman İli yatırım teşvik belge-

1997 Yılı Yatırımlarının Batman İlindeki Sektörel Dağılımı (Milyar TL)

Sektörler	Batman	GAP	GAP İçindeki Oranı (%)
- Tarım	1 114.9	16 091.0	6.9
- Madencilik	750.1	4 175.5	17.9
- İmalat	241.8	342.2	70.7
- Enerji	6 087.9	31 379.1	19.4
- Ulaştırma-Haberleşme	770.2	7 911.0	9.7
- Turizm	1.6	60.0	2.7
- Konut	54.8	196.0	27.9
- Eğitim	418.0	5 558.0	7.5
- Sağlık	108.0	2 511.7	4.3
- D.K. Hizmetleri	384.3	9 311.4	4.1
TOPLAM (*)	9 931.6	77 535.9	12.8

(*) İl ve GAP toplamları; 1996 yılı Yatırım Programı'nda yer alan münferit proje tahsislerine, Yatırım Programı'nda "muhtelif" adı altında yer alan projelerin il bazında ayrılmış tahsisleri, ilgili kuruluşlardan alınan bilgiler doğrultusunda, ilave edilerek bulunmuştur.

(**) Mahallî idare yatırımları dahil değildir.

(***) Tarım ve enerji sektörlerinde yer alan ve iki ili kapsayan Batman I. ve II. Merhale Projeleri (Batman, Diyarbakır) Batman ili yatırımları içinde gösterilmiştir.

**1996 ve 1997 Yılları Yatırım Tahsislerinin
Sektörel Dağılımı ve Artış Oranları**

Önemli Sektörler	1997 Yılı Sabit Fiyatlarıyla, Milyar TL		
	1996 (1)	Artış Oranı (2/1)	1997 (2)
- Tarım	514.9	116.5	1 114.9
- Madencilik	377.5	98.7	750.1
- İmalat	57.8	318.6	241.8
- Enerji	3 916.4	55.4	6 087.9
- Ulaştırma-Haberleşme	987.6	(22.0)	770.2
- Eğitim	293.7	42.3	418.0
- Sağlık	76.2	41.7	108.0
- D.K. Hizmetleri	350.9	9.5	384.2
- Diğer Sektörler	46.9	—	56.5
TOPLAM	6 621.9	49.9	9 931.6

si almamıştır. 1996 yılı itibarıyla toplam yatırım tutarı 2 712,4 milyar TL, istihdamı 282 kişi olarak öngörülen 9 adet yatırım teşvik belgesi verilmiştir.

1997 yılı Nisan ayı itibarı ile ise Batman İli'ne verilen teşvik belgesi sayısı 6, yatırım tutarı 4 318 Milyar TL istihdam ise 404 kişidir.

12. GAP İDARESİ FAALİYETLERİ

12.1. GAP İdaresi'nce yapılan çalışmalar sonucunda 2005 yılı itibarıyla üretim ve istihdam etüdüleri aşağıda verilmiştir.

GAP İdaresi'nce yürütülen çalışmalarda, GAP'ın tamamlanması ve projenin devreye girmesiyle Batman İli'nde 106 271 ha'lık bir alanda

Batman İli 2005 Yılı Nüfus ve İstihdam Tahminleri

	NÜFUS			İSTİHDAM		
	Kır	Kent	Toplam	Kır	Kent	Toplam
Batman	42 861	277 481	320 342	23 869	61 269	85 138
Beşiri	36 193	13 929	50 122	20 156	3 900	24 056
Gercüş	28 717	21 293	50 010	18 063	6 504	24 567
Hasankeyf	16 606	7 484	18 090	5 908	2 095	8 003
Kozluk	52 567	52 006	104 573	29 275	13 521	42 796
Sason	13 818	8 557	22 375	7 695	2 329	10 024
TOPLAM	184 762	380 750	565 512	104 966	89 618	194 584

Kaynak : GAP Bölgesel Ulaşım ve Altyapı Geliştirme Çalışması, 1993

yapılan ekim sonucu 746 736 ton bitkisel üretim gerçekleştirileceği tahmin edilmektedir. Bu üretim 1995 yılı fiyatlarıyla 4.9 trilyon TL'lik bir katma değer ve 44 913 kişilik bir istihdam yaratacaktır.

Batman İli'nde toplam 200 395 baş hayvandan 1995 yılı fiyatlarıyla 3 trilyon TL'lik bir katma değer yaratılacaktır.

Toplam 115 983 ha'lık alanda ormancılık faaliyetleri yürütülerek 130 milyar TL'lik bir katma değer elde edilecektir.

Sanayi sektöründe tarıma dayalı sanayide il toplamında 3.9 trilyon TL'lik bir katma değer yaratılacaktır.

Bu sanayi türleri; un, bulgur, ekmek, çırçır, pamuk ipliği, pamuklu dokuma, kesimhane-et işleme, kanatlı kesimhane, süt ve mamülleri sanayileridir. Bu sanayilerde toplam 6 312 kişi istihdam edilecektir.

Batman İli'nde GAP İdaresi'nce yapılan projeler

- * Kanalizasyon ve arıtma projesi yapımı devam eden ilçeler: Beşiri, Kozluk, Sason.
- * İmar planı yapılan ilçeler: Merkez, Kozluk, Sason.
- * Tele-iletişim projesi yapılan ilçeler: Merkez, Kozluk, Sason.
- * Halihazır Haritası yapılan yerleşmeler: Merkez.

12. 2 GAP İdaresi 1996 yılı çalışma programında bulunan projeler

- * Hasankeyf tarihi ve arkeolojik sit alanı kazı ve kurtarma çalışması
- * Hasankeyf yeni iskan yerinin altyapı projesi

GAP İdaresi, 1993 yılında Batman İli Belediyeleri'ne aynı yardımlar yap-

mıştır. Bu belediyeler Batman, Kozluk, Kayapınar ve İkköprü'dür.

GAP İdaresi'nin 1996 yılında, acil altyapı sorunlarının çözümü amacıyla Batman İli Belediyeleri'ne yapmış olduğu aynı yardımın yerleşim yeri ve işin konusu bakımından dağılımı aşağıda verilmiştir.

1993**İşin Konusu**

İkiköprü	Kanalizasyon-İçmesuyu-Umumi WC
Kozluk	Kanalizasyon
Gercüş	Kanalizasyon
Kayapınar	Kanalizasyon
Beşiri	Kanalizasyon
Merkez	Kanalizasyon
Hasankeyf	Kanalizasyon

1996**İşin Konusu**

Merkez	Kanalizasyon
Sason	Kanalizasyon
Yücebağ	Kanalizasyon
Kozluk	Kanalizasyon
Kayapınar	Kanalizasyon, Dere Islahı
İkiköprü	Kanalizasyon
Hasankeyf	Kanalizasyon
Beşiri	Kanalizasyon, Köprü
Bekirhan	Umumi WC, Kanalizasyon

1997**İşin Konusu**

Merkez	Altyapı
İkiköprü	Kanalizasyon
Beşiri	Kanalizasyon-Köprü

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

BAŞKANLIK

Uğur Mumcu'nun Sokağı No : 59
Gaziosmanpaşa 06700 ANKARA

Tel : (312) 445 02 15

Fax : (312) 437 67 77

BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ

Urfa Tüneli Çıkış Ağızı
P.K. 155, 63000 ŞANLIURFA

Tel : (414) 314 17 50

Fax : (414) 313 50 73

E-mail: gap-x@tr-net.net.tr • E-mail: gapu-x@tr-net.net.tr • İntenet: www.gap.gov.tr